

ANIMIYA KASALLIGINING KELIB CHIQISHI

Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

SAYFIYEVA NARGIZA XUSNIDDINOVNA
RAVSHANOVA KUMUSHBIBI QOBIL QIZI

Annotatsiya: Ushbu maqola animiya kasalligining kelib chiqish sabablari, klinikasi davolash, bu kasallikda zamonaviy davolash usullarini qo'llash, zamonaviy texnikalardan foydalanishga muljallangan.

Абстрактный: Данная статья призвана описать причины анемии, ее клиническое лечение, применение современных методов лечения этого заболевания, а также применение современных методик.

Abstract: This article is intended to discuss the causes of anemia, its clinical manifestations, treatment, application of modern treatment methods in this disease, and the use of modern techniques.

Anemiya yoki kamqonlik atamasi ostida qon hajmining birligida qizil qon pigmentining (gemoglobin) yoki qizil qon tanachalarining (eritrositlar) yetishmasligi tushuniladi. Anemiya quyidagi sabablarga ega bo'lishi mumkin: o'tkir yoki surunkali qon yo'qotish (yara, operasiya, oshqozon-ichak sohasida qon yo'qotish); qon hujayralarining tez nobud bo'lishi yoki eritrositlar hayotining davomiyligining qisqarishi; bir xil, balanslashtirilmagan oziqlanish, qon uchun foydali bo'lgan elementlarning tanqisligi (oqsil, temir, foliy kislota, B12 vitamini, mis); ichakda muhim elementlarning so'rilishining buzilishi (surunkali oshqozon-ichak kasalliklari tufayli). Eng keng tarqalgan anemiyaning turidan biri bu — temir moddasining tanqisligidir. Uning oziq-ovqatlardagi yetishmovchiligi uning organizmdagi defisitga olib keladi. Qon tizimi yetarli darajada temir moddasini qabul qilmasa, u o'z navbatida gemoglobinning yetarli miqdorini ham ishlab chiqara olmaydi. Oqibatda esa eritrositlar unga yetarli darajada qoniqmasdan, organizm yetarli miqdorda kislorodga erishmaydi.

Anemiyada bolaning terisi rangsiz, oq bo'lib, bolaning tirnoqlari ostida, lablari va ko'zning shilliq qatlaminin shunday rangda bo'lishi kuzatiladi. Agarda ushbu holatda bola o'zini toliqqan, e'tiborning susayishi, holsizlik hamda ishtahaning pasayishi qo'shilsa albatta vrachga murojaat eting. Anemiya faqat qon taxlilidan so'ng aniq belgilanadi. Muhim: aksariyat bolalar rangsiz yuz va toliqqan ko'rinishda bo'lsalar ham, kamqonlik kasalligidan aziyat chekmaydilar.

Bolalarda anemiya toliqish, rangsizlik, ishtahaning yo'qolishi, bosh og'riqlari, teri quruqligi, tirnoq va sochlarning sinuvchanligi, og'iz burchaklaridagi yoriqlar va turli yuqumli kasalliklarga tez chalinishlari bilan namoyon bo'lishi mumkin. Kasallikning og'ir shakllarida qiyin nafas olish, bosh aylanish, tez yurak urishi, shilliq qatlamlarning o'zgarishi (silliq malina rangidagi til, ta'm, hid sezishning o'zgarishi, yutishning murakkablashishi), shu bilan birga jigar va taloqning shishishi ham kuzatiladi.

Agarda emizikli bola rangsiz, holsiz, ishtahasining bo'g'ilganligi, rivojlanishning sustligi va yuqumli kasalliklarga tez chalinishi kuzatilsa — bu kamqonlikning belgilaridan biri bo'lishi mumkin.

Psevdoanemiya va yashirin anemiya tushunchalari

Psevdoanemiya-bu shish rezorbsiyasi paytida to'qima suyuqligining qon oqimiga kirishi.

Yashirin anemiya-bu suvsizlanish paytida suyuq qon tarkibining katta qismini yo'qotish natijasidir (diareya, qusish, giperhidroz tufayli yuzaga kelishi mumkin). Barcha anemiyalar turli yo'llar bilan namoyon bo'ladi. Patologik holatni keltirib chiqargan sababni va uning alomatlarini hisobga olgan holda, uning to'rtta asosiy turi mavjud:

- posgemorragik anemiya (surunkali / o'tkir qon yo'qotish tufayli);
 - gemolitik anemiya (qizil qon tanachalarining yo'q qilinishi tufayli rivojlanadi).
- Ushbu guruhga irsiy gemolitik anemiya kiradi:

- glyukoza-6 fosfat dehidrogenaza etishmasligi bilan
- talassemiya
- o'roqsimon hujayra;
- Minkovskiy-Shoffar;

• kamqonlik (mikroelementlar/vitaminlar/temir tanqisligi, ya'ni gematopoez jarayonida muhim rol o'ynaydigan har qanday elementlar tufayli yuzaga keladi);

• gipoplastik anemiya (bu suyak iligida qon hosil bo'lishining buzilishi, eng xavfli shakl).

Qonning rang ko'rsatkichiga ko'ra anemiya quyidagilarga bo'linadi:

• normoxromik (gemoglobin normal). Ushbu guruhga gemolitik va posthemorragik anemiya kiradi;

• giperxromik (gemoglobin ko'tariladi). Bunga foliy etishmovchiligi va B12 etishmovchiligi anemiyasi kiradi;

• gipoxromik (gemoglobin kamayadi). Bu talassemiya, temir tanqisligi va surunkali posthemorragik anemiyani anglatadi.

Eritrositlar diametri bo'yicha anemiya quyidagilarga bo'linadi:

- megaloblastik (B12 etishmovchiligi anemiyasi);
- normositar (deyarli barcha gemolitik va o'tkir posthemorragik anemiya);
- makrositar (yangi tug'ilgan chaqaloqlarning foliy etishmovchiligi, gemolitik kasalligi);
- mikrotsitar (surunkali postgemorragik anemiya).

Qon zardobidagi temir tarkibiga ko'ra anemiya quyidagilarga bo'linadi:

- normosideremik (o'tkir postgemorragik anemiya);
- giposideremik (surunkali postgemorragik va temir tanqisligi anemiyasi, talassemiya);

- gipersideremik (gemolitik va B12 etishmovchiligi anemiyasi).

• Temir tanqisligi anemiyasi: gemoglobin ishlab chiqarish uchun juda muhim bo'lgan tanadagi temir etishmasligi. Bu tanqislik noto'g'ri ovqatlanish, surunkali qon yo'qotish yoki temirning so'rilishi bilan bog'liq muammolar tufayli yuzaga kelishi mumkin.

Vitamin tanqisligi anemiyasi: Eritrotsitlar ishlab chiqarish va DNK sintezi uchun zarur bo'lgan B12 vitamini yoki folatning etishmasligi.

Surunkali kasallik anemiyasi: Buyrak kasalligi, saraton yoki yallig'lanish kasalliklari kabi surunkali kasalliklar qizil qon hujayralari ishlab chiqarishga yoki umr ko'rishga xalaqit berishi mumkin.

Aplastik anemiya: otoimmün kasalliklar, ayrim infeksiyalar yoki zararli moddalar ta'sirida suyak iligi etarli darajada qizil qon hujayralarini ishlab chiqara olmaydi.

Gemolitik anemiya: qizil qon hujayralarining muddatidan oldin nobud bo'lishi, bu otoimmün kasalliklar, infeksiyalar yoki irsiy kasalliklar tufayli yuzaga kelishi mumkin.

O'roqsimon hujayrali anemiya: qizil qon tanachalari g'ayritabiiy shaklga ega bo'lgan irsiy kasallik bo'lib, qon tomirlarida tiqilib qolishga olib keladi va kislorod etkazib berishni kamaytiradi.

- Oziqlanishni sozlash:

Temirga boy ovqatlar: yog'siz go'sht, loviya, yasmiq va quyuq bargli ko'katlarni qo'shing.

Vitaminga boy ovqatlar: B12 vitamini (go'sht, sut mahsulotlari) va foliy kislotasi (bargli ko'katlar, mevalar) ga boy ovqatlar iste'mol qiling.

Oziq moddalarning so'rilishini kuchaytirish:

Vitamin C: tsitrus mevalari va pomidor kabi temirning so'rilishini yaxshilash uchun S vitaminiga boy ovqatlarni qo'shing.

Ba'zi oziq-ovqatlardan saqlaning: ovqat paytida choy yoki qahva kabi moddalarni iste'mol qilishni kamaytiring, bu temirning so'rilishini inhibe qiladi.

Surunkali vaziyatlarni boshqarish:

Kasalliklarni boshqarish: tegishli davolanish va turmush tarzini o'zgartirish orqali asosiy surunkali kasalliklarni bartaraf etish.

Qon yo'qotish bilan kurashish:

Manbani aniqlang va davolang: oshqozon-ichakdan qon ketish yoki og'ir hayz ko'rish kabi qon yo'qotishiga olib keladigan sharoitlarni boshqaring.

Qo'shimchalar

Temir qo'shimchalari: temir tanqisligini tuzatish uchun.

Vitamin qo'shimchalari: B12 vitamini yoki foliy kislotasi etishmasligini bartaraf etish uchun.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://med24.uz/uz/bolezn/anemiya-nizkiy-gemoglobin>
2. <https://dmclinic.uz/kamqonlik-anemiya/>
3. <https://ghealth121.com/treatments/anemia/?lang=uz>
4. Shomurotovna R. Y., Ismoilovna A. M. TIBBIYOT XODIMLARINING KASBIY FAOLIYATDA SALOMATLIKKA TASIR QILUVCHI XAVF OMILLAR //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 10. – №. 3. – С. 160-164.
5. Shomurotovna R. Y., Ismoilovna A. M. SOG'LOM OVQATLANISH TAMOYILLARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2023. – Т. 11. – №. 3. – С. 134-137.